

vo, da se v Prekmurju, podobno kot na Gradiščanskem in v ostalih madžarskih perifernih predelih, odvija pojav jezikovne menjave (251, 255). Avtorji knjige za preobrnitev tega procesa ne vidijo veliko priložnosti, vendar v povzetku poudarjajo, da »*obstaja možnost za upočasnitev jezikovne menjave in za bogatitev, izpopolnitev rabe madžarskega jezika*« (251).

Osrednji poglavji dopolnjujejo opombe, citati analiziranih vprašalnikov, kazalo imen in kazalo pojmov, navzkrižne tabele (primerjava avstrijskih, prekmurskih in madžarskih podatkov) (141–176, 253–315). Temeljito izdajo zaključuje bibliografija, ki ji sledi povzetek v nemškem, slovenskem in angleškem jeziku (317–341, 343–351).

Uporabna knjiga ponuja podroben opis odnosa številnih pojavov jezikovne rabe na Madžarskem in zunaj njenih meja. Ena pripomba (21) kljub vsemu zahteva natančnejše pojasnilo. Dejstvo, da so se razprave in polemike o večsrediščnem madžarskem jeziku umirile, še ne pomeni, da je večina madžarskih jezikoslovcev sprejela omenjeno teorijo. Najbrž je govora o tem, da se je vse bolj ustalilo dejstvo: prisotnost madžarskega jezika se v nekaterih sosednjih državah uresničuje v tamkajšnji različici državnega jezika (247–248). Kljub natančnemu, realnemu raziskovalnemu slogu izdaje se čuti prizvok prodorne, dobronamerne izmenjave mnenj med jezikoslovci, ki želijo ohraniti jezik (242–243), in politiki, ki krojijo propagando jezikovnih zakonov (256).

Celovito gledano prikazuje izdaja, objavljena ob podpori programa Domus madžarske akademije znanosti, jezikovno stanje v letih 1996/97. Kljub temu še danes in tudi za v prihodnje predstavlja dragocen prikaz jezikovnega stanja v Avstriji in Sloveniji. Knjiga je vsekakor

doprinosa ne le za strokovno literaturo in strokovnjake, temveč zagotovo tudi za širšo javnost, ki jo tematika zanima.

Zoltán Miklós Molnár

molnarz03@gmail.com

**ELDIA Regionális konferencia
Bécsben (2012. szeptember 25.
Aula am Universitätscampus)**

A Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének nyelvészeti kutatócsoportja – 2010 márciusa óta – partnerként vesz részt az ELDIA (European Language Diversity for All/Európai Nyelvi Diverzitás Mindenkinék) című FP 7-es kutatási projektben. A projekt koordinátora Anneli Sarhimaa, a Mainzi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára.

Az ELDIA interdiszciplináris kutatási projekt célja a nyelvi diverzitás fenntartása, támogatása. A hat európai ország nyolc kutatóintézetének/oktatási intézményének szakembereiből – alkalmazott nyelvészek, szociolingvisták, jogászok, statisztikusok – álló kutatócsoport tisztában van azzal, hogy ez csak akkor lehetséges, ha az aktuális nyelvpolitikák, a nyelvi tervezés minden területe a beszélőközösség együttműködésén alapul. A nyelvet/nyelvváltozatot az aktív, minél szélesebb körű nyelvhasználat őrzi meg elsősorban, a beszélők akarata, igénye, vágya az anyanyelven és az anyanyelvvél élésre. Mindez az adott társadalomtól is függ, az abban uralkodó jogszabályozástól, az általános értékrendtől, az együtt élő népek saját maguk és a másik iránti

attitűdtartalmaitól. Fontos a projekt számára, hogy az egyént – nyelvhasználatbeli, a nyelvválasztásra vonatkozó – döntéseiben megbízható, naprakész információk vezéreljék, és azt a nyelvet vagy nyelvváltozatot használhassa az élet különböző területein, amelyiket szeretné, amelyekben jobban otthon érzi magát. Ezért igyekszik minden érintettet bevonni a kutatásba, s az egyik legfontosabb feladata az eredmények visszajuttatása a vizsgált közösségbe. Meggyőződése, hogy az eredmények a politikusokat és a döntéshozókat is segítik majd, hiszen munkájukat – az európai nyelvi szintér gyors változásai miatt – csak a legfrissebb ismeretek és a legújabb eszközök tehetik igazán hatékonná. A nyelvi és etnikai sokszínűség Európa egyik legfontosabb jellemzője, kulturális örökségének szerves része. Konkrét eredménye (tág dimenziókban hasznosítható végterméke) az ún. EuLaViBar (European Language Vitality Barometer/Európai Nyelvi Vitalitási Barométer) lesz, egy olyan eszköz, amely mérni tudja az európai többnyelvűség tesztelhető, leíró és előre megjósolható modelljét, a többnyelvűség helyzetét. Ezzel aktívan hozzá kíván járulni az európai nyelvi sokszínűség megtartása politikájának beteljesüléséhez (<http://www.eldia-project.org>).

A projekt 14 kisebbségi helyzetű nyelvet/nyelvváltozatot kutat, valamennyi a finnugor nyelvcsalád tagja. Ez a kontextus két dolog miatt is fontos: egyrészt magában foglalja a beszélőközösségek szinte minden lehetséges típusát (autochton-allochton; az EU-mobilitás következtében kialakult újkori migráns közösségek; autochton és mig-

ráns közösség együtt; nyelvi standarddal rendelkezők/a nyelvi standard vagy nagyon fiatal, vagy csak most van kialakulóban), másrészt igyekszik pótolni, kitölteni azt az űrt, ami a legtöbb kis finnugor nyelv kutatásában, a kutatások széles körű terjesztésében a nemzetközi kutatóközösségben keletkezett, elsősorban a bemutatások és a publikációk nyelvi elszigeteltsége következtében. Az ELDIA a következő nyelveket kutatja: a magyar nyelv Ausztriában és Szlovéniában, a kven és az északi számi Norvégiában, a meänkieli Svédországban, a svédországi finn nyelv, a karjalai nyelv Finnországban és Oroszországban, az észti Finnországban és Németországban, a vepsze Oroszországban, a vőro és a seto Észtországban, valamint a seto Oroszországban.¹ A nyelvek és beszélőközösségeik nagyon színes palettája, a kontrasztív elemzések lehetősége is biztosíték arra, hogy a kutatás minden egyes pillanata – a viszonylag feszített munkatempó mellett is – érdekes és izgalmas kihívást jelent minden kutató számára.

A maribori kutatócsoport öt főből áll, hárman a projekt teljes futamideje alatt, ketten pedig egy-egy munkaszakaszban dolgoznak a kilenc munkacsomagban (Work Packages) meghatározott feladatokon. A team senior nyelvésze Kolláth Anna, fiatal kutatói pedig Gróf Annamária, a Tanszék magyar nyelvi lektora, aki 2012 júniusában szerzett PhD-fokozatot az ELTE Nyelvészeti Doktori Iskolájában, valamint Horvat Livija, magyar–szlovén szakos általános és középiskolai tanár, a Tanszék volt hallgatója, a muravidéki magyar közösség tagja. Gasparics Judit, magyar szakos középiskolai tanár, az ELTE Nyelvészeti

¹ Az egyes nyelvekről részletesen olvashatnak a projekt honlapján (<http://www.eldia-project.org>), illetve lásd még Kolláth 2012a.

szeti Doktori Iskolájának doktorandusz hallgatója a terepmunkában vett részt egy éven keresztül (doktori disszertációját a Muravidék magyar nyelvéről és nyelvhasználatáról írja). 2012 januárja óta Kerčmar Furja Žužana (magyar–német szakos általános és középiskolai tanár, a Tanszék volt hallgatója, a muravidéki magyar közösség tagja) is segít a projektmunka finisében. Mind a Bölcsészettudományi Kar, mind a Maribori Egyetem figyelemmel kíséri, értékeli és támogatja munkánkat.

A maribori kutatócsoport feladata az (volt), hogy elkészítse *A magyar nyelv Szlovéniában (Hungarian in Slovenia)* című esetspecifikus beszámolót (SCR) – hozzájárulva ezzel a nyelvi vitalitás barométerének kidolgozásához –, s megállapítsa a vizsgált nyelvváltozat vitalitását. Ehhez kisebbségi és többségi adatközlőktől gyűjtöttünk anyagot kérdőíves és (egyéni és csoportos) interjú módszerrel. A tanulmány 294 kisebbségi és 195 többségi kérdőív és 16 interjú adataiból származó korpusz elemzése alapján készült el 2012 augusztusára. A projekt disszeminációjának egyik legfontosabb szegmensét a regionális konferenciák jelentik, hiszen itt találkozhat először mind a szakma, mind pedig a szélesebb közönség, maga a kutatott közösség a projektben született eredményekkel. Elsőként az ún. „déli csoport” állt ki a (szakmai) közönség elé 2012. szeptember 25-én, a Bécsi Egyetem aulájában. A regionális konferenciát a bécsi ELDIA-team szervezte (Johanna Laakso, Hajnalka Berényi-Kiss, Angelika Parfuss).²

A konferenciát Prof. Susanne Weigelin-Schwiedrzik, a Bécsi Egyetem kutatóval megbízott rektorhelyettese nyitotta meg, majd prof. Anneli

Sarhima köszöntötte a megjelenteket, röviden bemutatva a projektet. A megnyitó beszédek után három esettanulmány bemutatása következett: a sort a házigazdák, Prof. Johanna Laakso és Hajnalka Berényi-Kiss *A magyar nyelvűek Ausztriában* című – magyar, német és angol nyelvű – előadása nyitotta meg, ezt a maribori team esettanulmánya követte, s a sort Dr. Kristiina Praeli zárta *Az észt migráns közösség Németországban* című, észt és német nyelvű előadásával. A regionális konferenciát kötetlen eszmecsere zárta, állófogadással, ahol kávé és sütemény mellett folytatódott a beszélgetés az előadásokban elhangzott kérdésekről.

Prof. Kolláth Anna és dr. Gróf Annamária *A magyar nyelvűek Szlovéniában* című – magyar, német és angol nyelvű – prezentációjuk első részében a szlovéniai magyar beszélőközösséget mutatta be: a legalapvetőbb statisztikai adatok felvázolása után a muravidéki kétnyelvűségről adtak képet a multikulturális térség kontextusában. Ezt követte az aktuális jogi és politikai helyzet ismertetése, majd pedig a muravidéki két(tan)nyelvű oktatás rövid bemutatása. A második részben a szlovéniai korpusz szociolingvisztikai elemzéséből kaphattak részleteket a jelenlévők: szó esett az önbevalláson alapuló nyelvi készségi szintekről, a szintérspecifikus nyelvhasználat tendenciáiról. Összefoglalásként az esettanulmány legfontosabb tanulságainak megfogalmazására került sor.

A szlovéniai esettanulmány, amelynek teljes angol nyelvű szövege 2012 decemberétől elérhető lesz a bécsi egyetem Phaidra archívumában (<http://phaidra.univie.ac.at/o:80726>), rámutatott: a szlovéniai magyarok pozitívan

² Ezúton is köszönjük a bécsi csapatnak a kiválóan sikerült rendezvényt.

viszonyulnak a többnyelvűséghez. Többnyelvűségük alapja a funkcionális szlovén–magyar kétnyelvűség, amely kiegészül a szomszédos horvát (és a szerb) nyelv viszonylag magas szintű tudásával. A nyelvi diverzitás a német nyelv közepes szintű és az angol nyelv jóval gyengébb szintű ismeretével válik teljessé. Mind a muravidéki, mind a migráns magyar közösség több nyelvben és több kultúrában él. A magyar nyelvet főként a családon belül, illetve a magánszférában használják. Emellett azonban – a törvények előírásainak nem megfelelő mértékben ugyan – használják a nyilvános színtereken is, ennek megvalósulása a többségi közösség, a hivatali alkalmazottak kétnyelvűségétől, kisebbségi nyelvi kompetenciáitól függ elsősorban.

Az Alkotmány a Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén élő autochton magyar közösségnek külön jogokat biztosít. A muravidéki magyarok általában sok mindent tudnak ezekről, ismerik a törvénykezés alapjait, de tisztában vannak az elmélet és a gyakorlat között meglévő szakadékkal is. A magyar nyelv színterei szűküléséért saját magukat is okolják. A muravidéki őshonos és a nagyvárosokban élő migráns magyar közösség jogvédelme nem azonos szintű, ezzel szinte minden adatközlő tisztában van.

A kétnyelvű oktatásban a magyar nyelv megmaradásának egyetlen lehetőségét látják. Tudják, hogy a szlovén mellett – a németen kívül – az angol nyelvre is szükségük van európaiságuk kialakításában, ezért egyik fő törekvésüknek nyelvi többszínűségük ilyen irányú gazdagítását tekintik.

A többségi közösség tud ugyan a magyar nyelv és a magyar kultúra létezéséről, de nem ismeri kellő mértékben sem a nyelvet, sem a kultúrát (adatközlőink nem csak a kétnyelvű területről valók). Véleményének alakításában sok a bizonytalanság, és nagy szerepet játszanak a negatív értéktételek is. Szlovén adatközlőink számára a magyar nyelv elsősorban a szomszédos ország nyelve, többnyelvűségüknek, többkultúrájúságuknak ez nem része.

Megállapításaink azt bizonyítják, hogy a szlovéniai magyarok nyelvi helyzete rendkívül összetett, és jócskán tartalmaz ellentmondásokat is. A többnyelvűség és a többkultúrájúság azonban meghatározóan fontos szerepű mind a 6300 fős muravidéki autochton, mind pedig az 1032 főt számláló, Szlovénia nagyobb városaiban élő migráns magyar közösség életében. Lételemük, életformájuk is egyben.

Kolláth Anna

*Filozofska fakulteta
Univerze v Mariboru, anna.kollath@um.si*